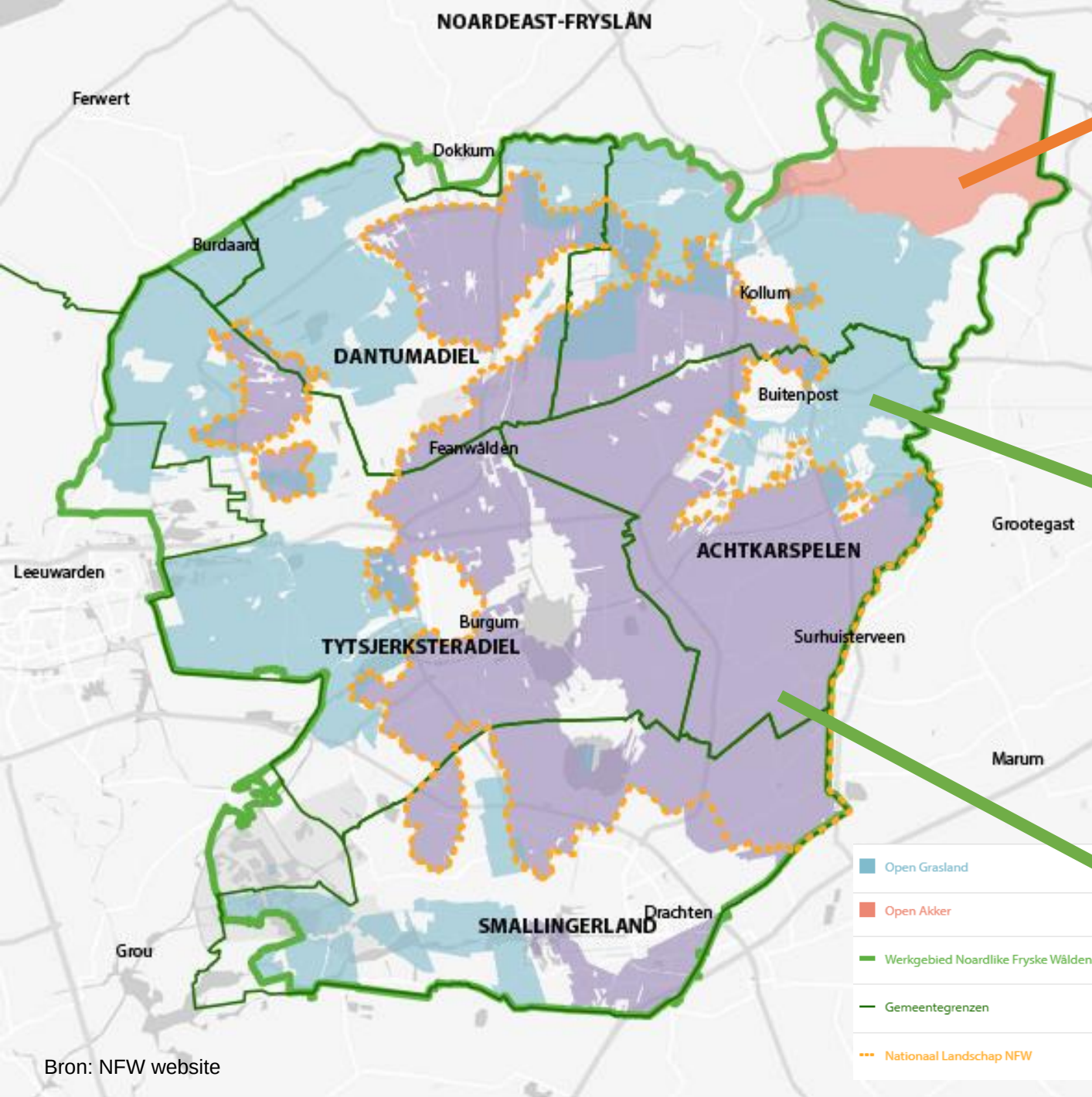

Moai, sûnder wjergea binne de Wâlden

Staat van de Natuur NFW

Ernst Oosterveld & Eddy Wymenga

in samenwerking met Landschapsbeheer Friesland

An aerial photograph of a Dutch landscape. The image shows a patchwork of green agricultural fields separated by narrow roads and ditches. A prominent winding river or canal flows through the landscape, with several small ponds or reservoirs. The terrain is flat, and the vegetation is lush green, suggesting a healthy ecosystem. The overall impression is one of a well-maintained and diverse landscape.

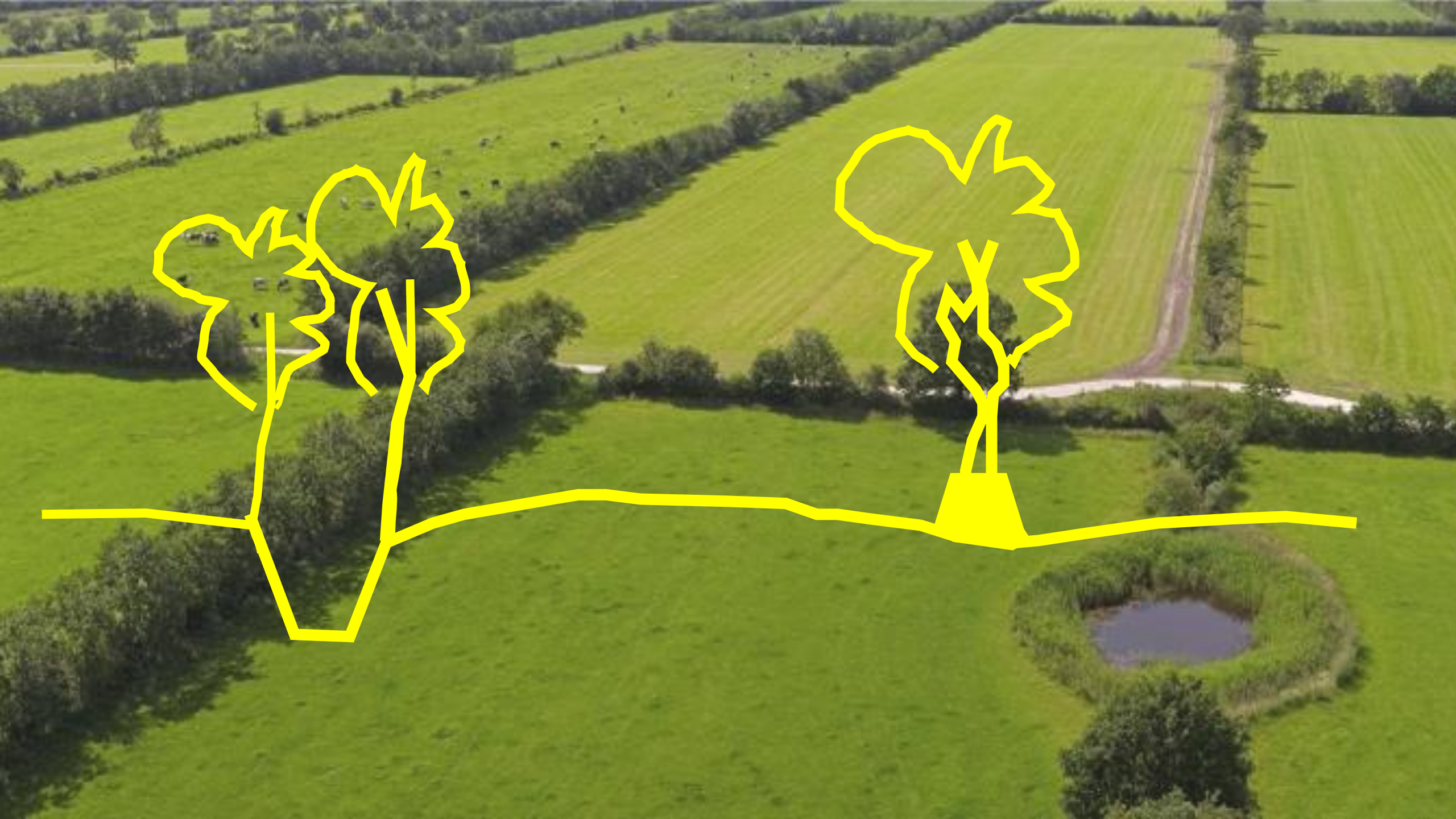
Coulisselandschap NFW

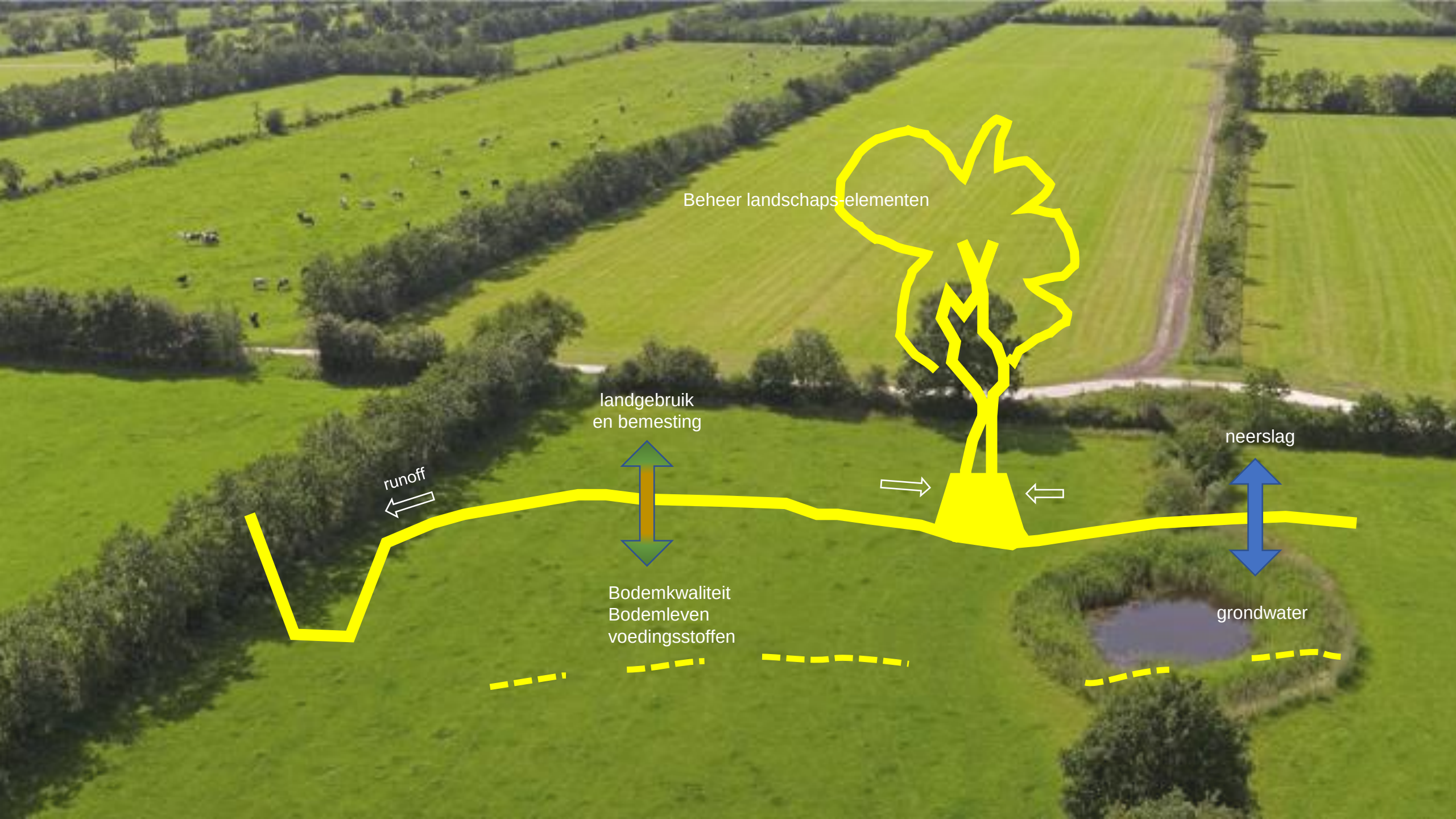
25.000 ha coulisselandschap

- 300 km houtwallen
- 3000 km singels

Kleinschaligheid, *smûk
skaadzjend beamtegrien*

30 jaar gericht aandacht
voor landschapsbehoud en
landschapsherstel

Beheer landschaps-elementen

landgebruik
en bemesting

Bodemkwaliteit
Bodemleven
voedingsstoffen

runoff

neerslag

grondwater

Biodiversiteit

in de bodem
in de percelen
in en rond de landschapselementen
en op de erven!

Appelmos

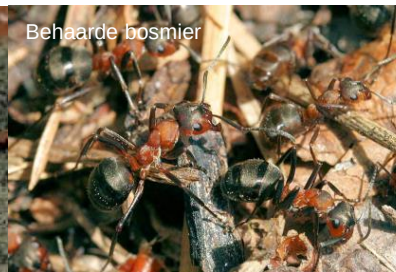
Ruwe viltroos

Rubus fruticosus

Diana-uil

Behaarde bosmier

Gekraagde roodstaart

Laatvlieger

Staat van de Natuur in de NFW

1972 ● Begin milieukarteringen / Club van Rome

1982 ●

1992 ● Oprichting VEL/VANLA

2002 ● Oprichting NFW

2012 ●

2022 ★ Jubileumjaar NFW

2032 ↓ toekomst

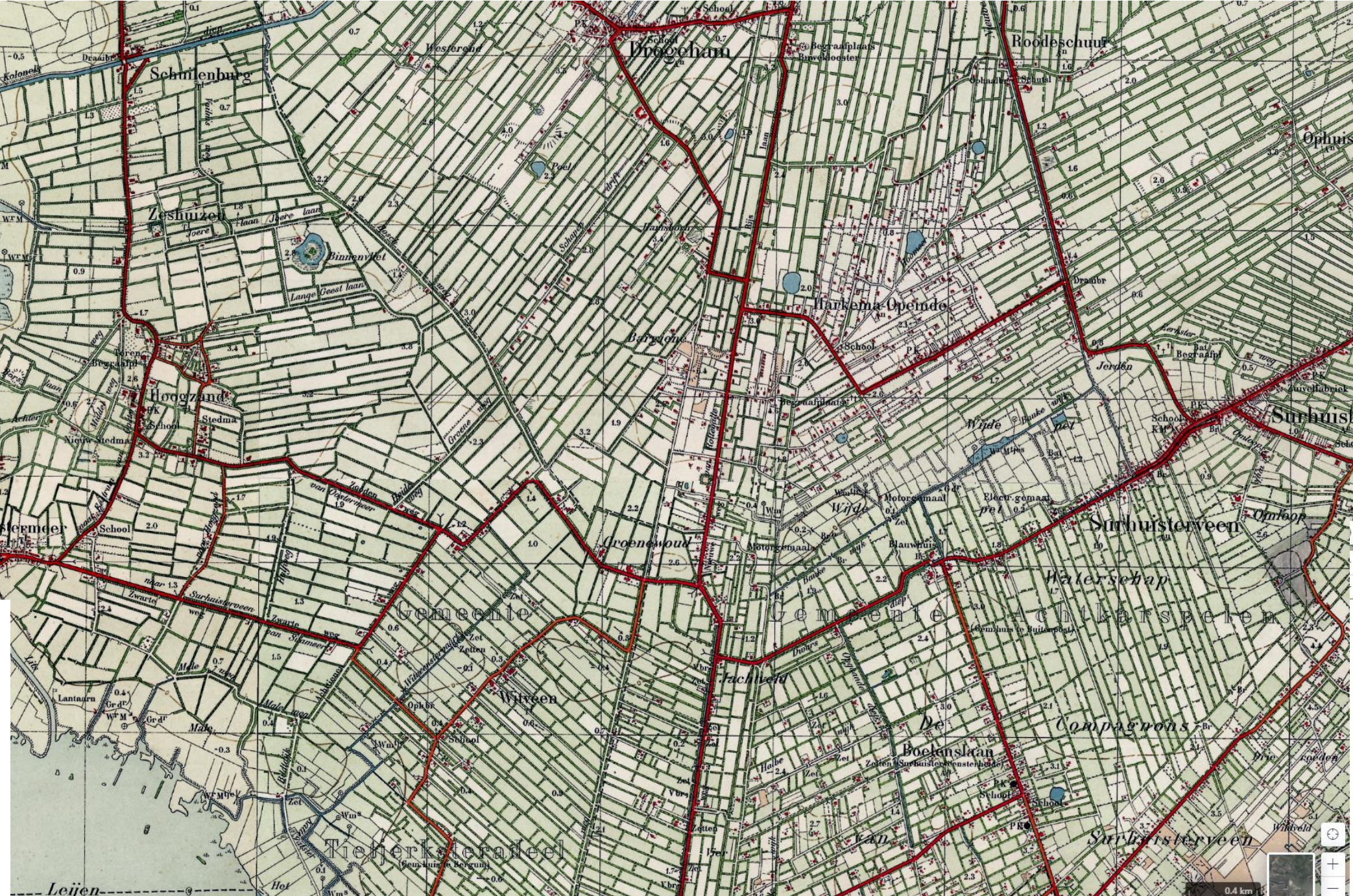

Percelen

ca. 1922

- kleinschaligheid
- gemengd, graan

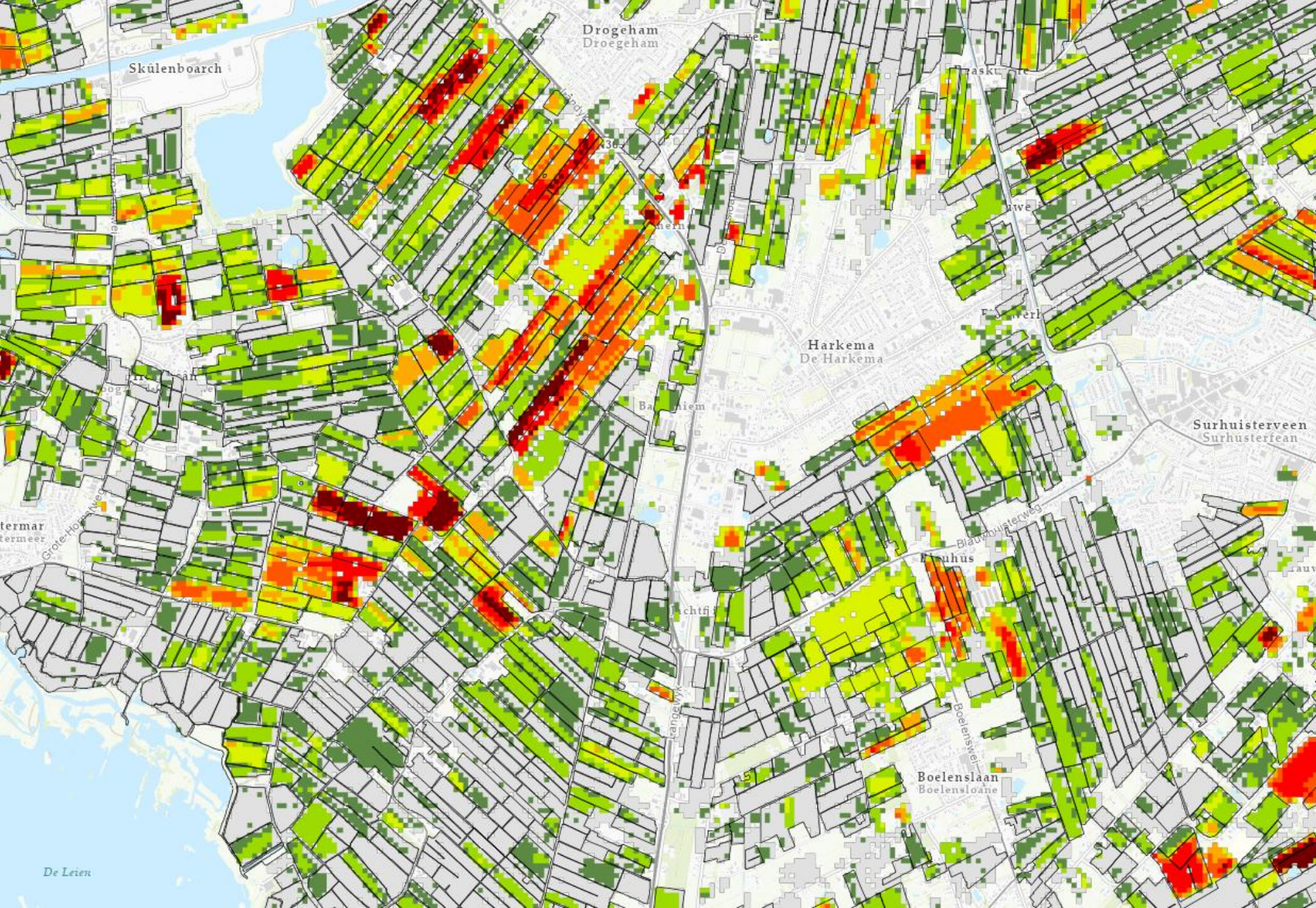

1985-2020

grondbewerking

bij frequent grondbewerking
is sprake van maisteelt

Frequentie grondbewerking
1985-2020 (35 jaar) op basis
satellietbeelden

2019-2020

landgebruik

Overwegend intensief
gebruikte graslanden

'Intensief' = >80% van de
grasmat bestaat uit Engels
raaigras en Ruw beemdgras,
(bijna) geen kruiden

Landgebruik op basis van
een satelliet-analyse

Landschapselementen

Opgaande landschapselementen en kleinschaligheid

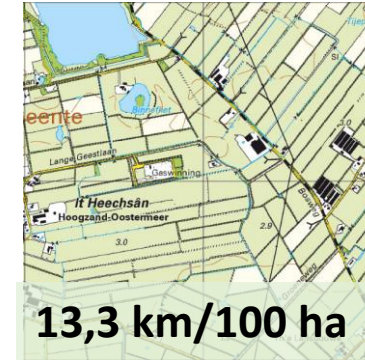
1932

1972

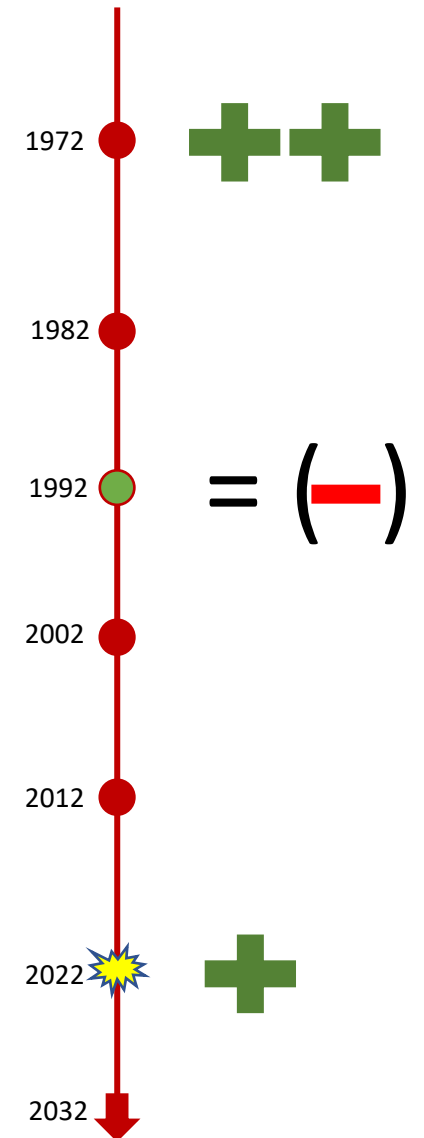
1992

2022

Dichtheid aan houtwallen en singels (aantal km's per 100 ha)

- Kleinschaligheid is sinds de oprichting van VEL/VANLA grotendeels behouden, en achteruitgang is tot staan gebracht. Zelfs lichte toename sindsdien
- Landschap is wel 'ieler' geworden, veel minder goed ontwikkelde singels
- Beheer gericht op instandhouding van de aanwezigheid van landschapselementen is effectief

Opgaande landschapselementen en habitatkwaliteit

Analyse habitatkwaliteit

Type element singel/houtwal
Omvang boomkroon
Bloeiende struiken bomen
Struiklaag,
bramen en brandnetels
Landgebruik aan weerszijden
Beheer (wel/geen contract)
Aantal dwarssingels
Bedekking onderlaag
.....

- de **boomkroon omvang (ouderdom)** en het **aantal dwarssingels** zijn belangrijke factoren voor de soortenrijkdom en dichtheid onder broedvogels en vleermuizen.
- Ook mate van **ontwikkeling struiklaag en kruidlaag** van belang.
- Landschapselementen met gericht beheer (bv. hakhoutbeheer) scoren gemiddeld genomen beter op deze factoren dan die zonder contract

LET OP!

Verjonging van het landschap ligt op de loer bij de huidige energiecrisis met overmatige kap zonder sturing. Kapvergunningen worden gemakkelijk gegeven. Gemeenten en NFW: wees alert. Koester ouderdom, koester de bloeiers

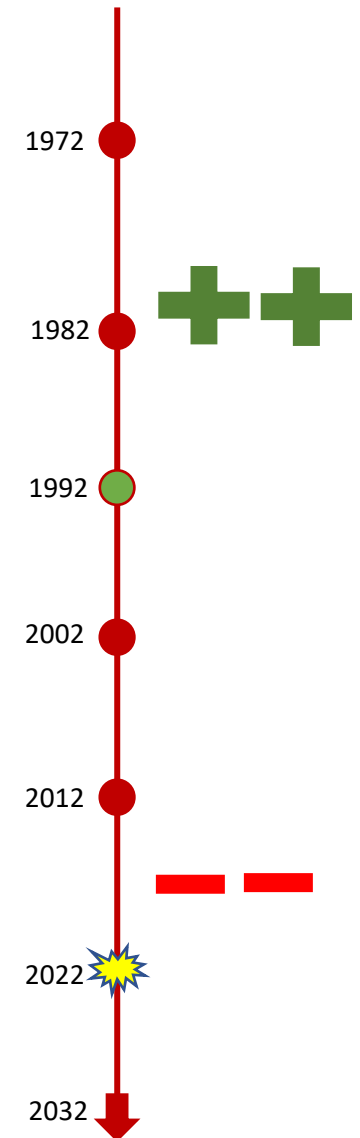
De FlowerPower van de Noardlike Fryske Wâlden

Schrale vegetaties

Zorgen om schrale vegetaties op dykswallen

- De zandige dykswallen zijn een bijzonder habitat voor schrale soorten, van voedselarme milieus. Deze zijn gevoelig voor bemesting
- In 1981 bestond de ondergroei over 45 km landschapselement in zes deelgebieden in Eastermar voor 49% uit een vegetatie van schrale plantensoorten. Recent monitoring wijst uit, dat in 2017 deze lengte met 88% was afgenomen door o.a. restauratie van de wallichamen, bemesting of betreding.
- In 2020 is die lengte niet verder afgenomen.

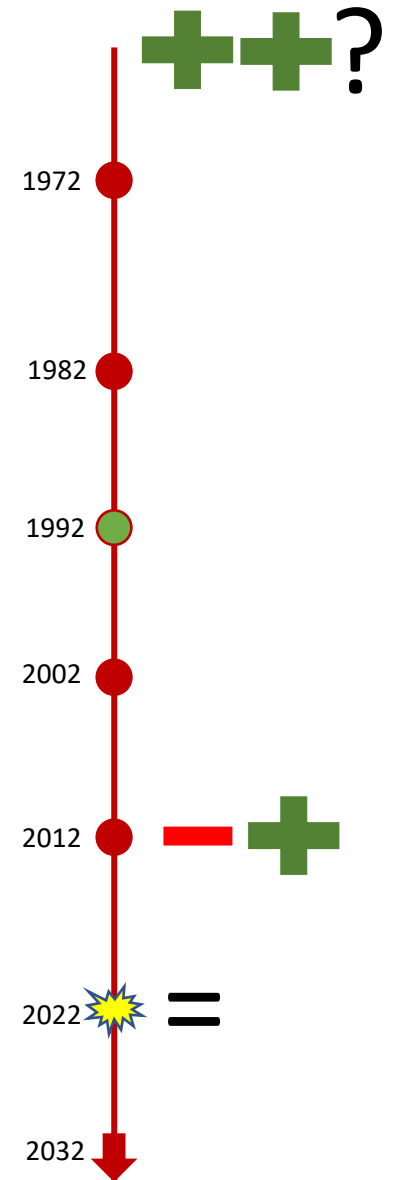

Broedvogels

Broedvogels in de coulissen houden stand

- Kleinschalig landschap van de NFW herbergt een keur aan broedvogels
belangrijke kanttekening: sommige soorten staan onder druk (bv. Boomvalk) of zijn verdwenen (bv. Patrijs)
- Singels en houtwallen herbergen hoge dichtheden aan broeders als Grote lijster, Zanglijster, Winterkoning, waaronder veel Afrika-trekkers als Fitis, Gekraagde roodstaart, Grasmus en Spotvogel
- Monitoring vindt plaats 100 transecten verspreid over het coulisselandschap van de NFW, in elementen met en zonder beheercontract
- Veel broedvogels waren in het verleden, vóór de grote Saheldroogte in de jaren '70 en '80 heel algemeen. Nadien in NFW zowel afname (bosvogels singels) als herstel (bosvogels houtwallen)
- Elementen met contract herbergen 40% meer vogels. Monitoring vanaf 2012 laat een stabiele trend zien, zowel in elementen met als zonder beheercontract

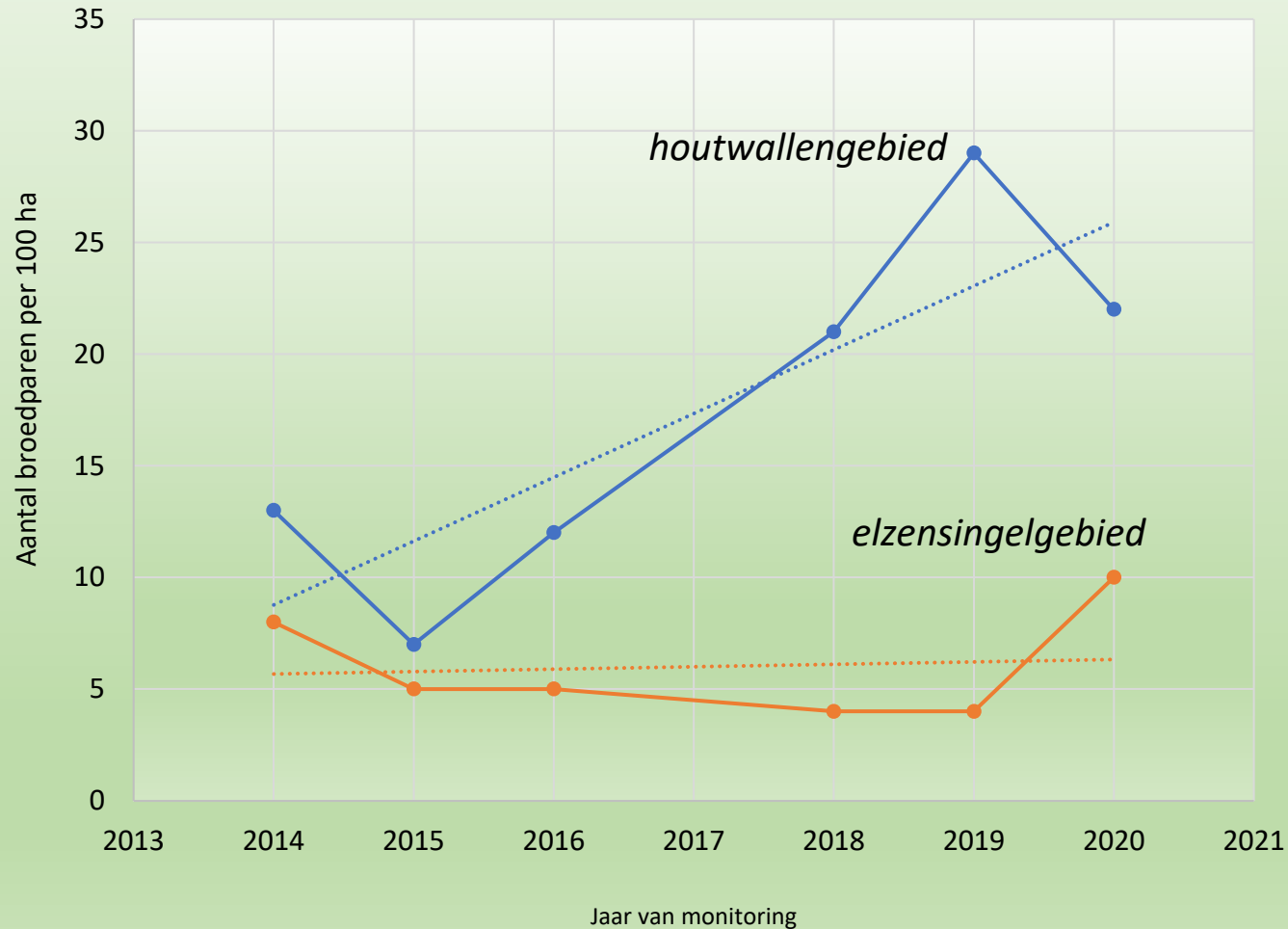

**Wat vindt de
roodstaart er
van?**

Readsturt: Keningin fan de Fryske Wâlden

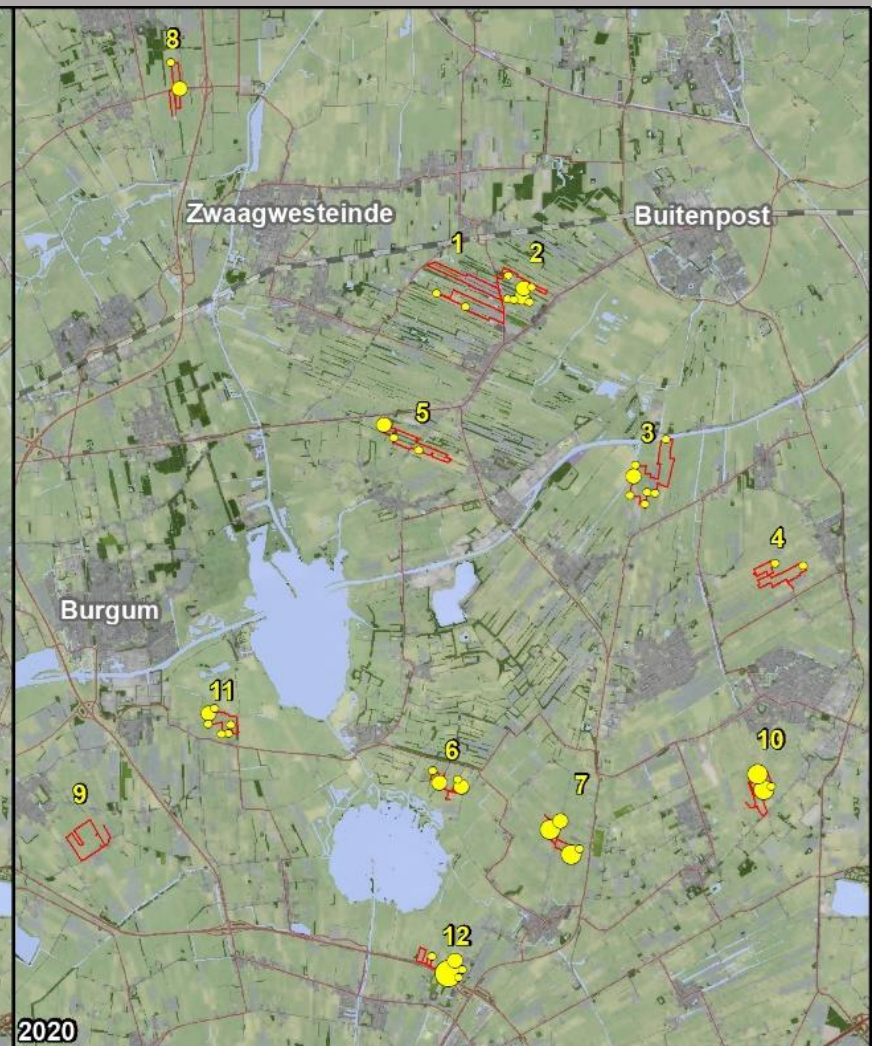
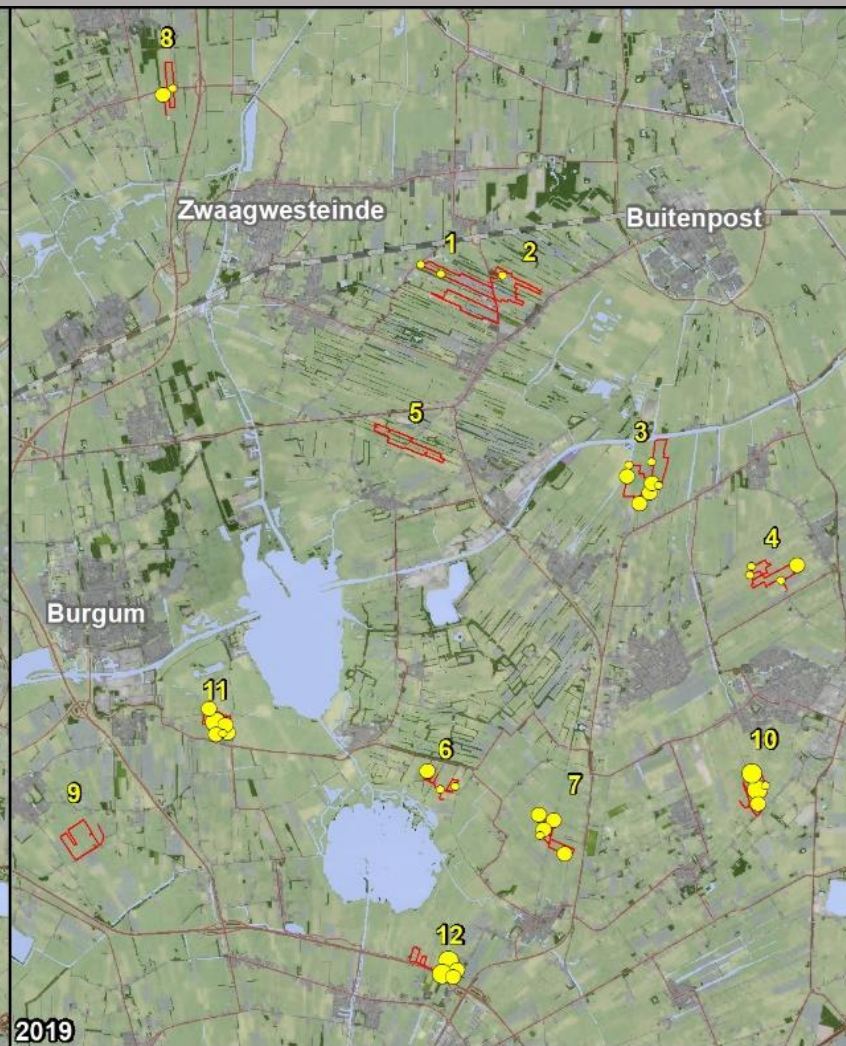
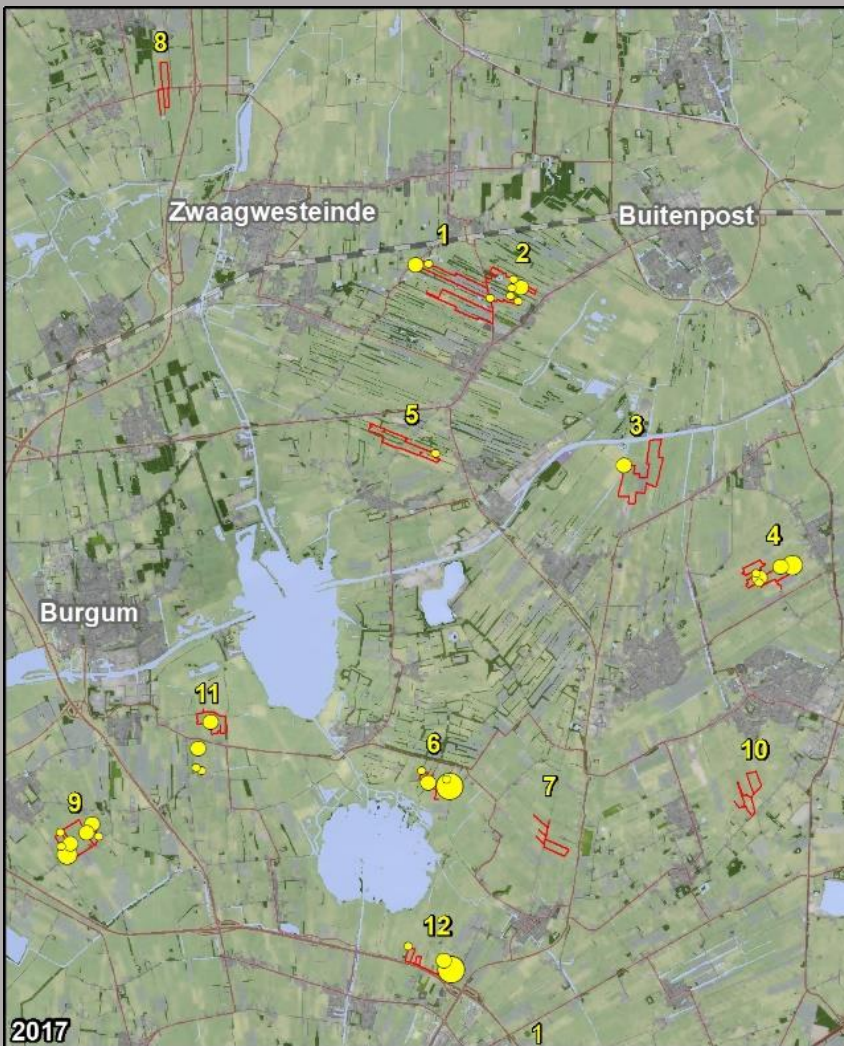
trends in nestkasten op 650 ha

Vleermuizen

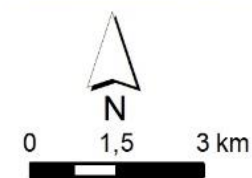
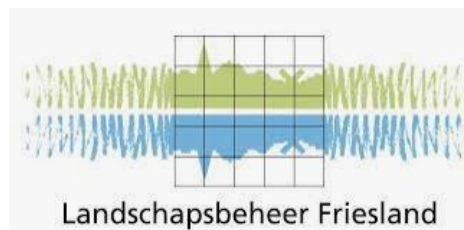

- Monitoring aanwezigheid op 128 telpunten
- Totaal zeven soorten vleermuizen: geen duidelijke trend
- Rode Lijst-soort + doelsoort (Laatvlieger): geen duidelijke trend
- Geen verschil tussen elementen met en zonder beheercontract
- Monitoringsperiode 2017-2021 nog heel kort

Verspreiding Laatvlieger 2017, 2019 en 2020

- 1 - 2
 - 3 - 10
 - 11 - 25
 - > 25
- transect (incl transectnummer)

teknr. 2813_008a/02042021/taev
luchtfoto: Esri NL content (2017)
topografie: CC-BY Kadaster

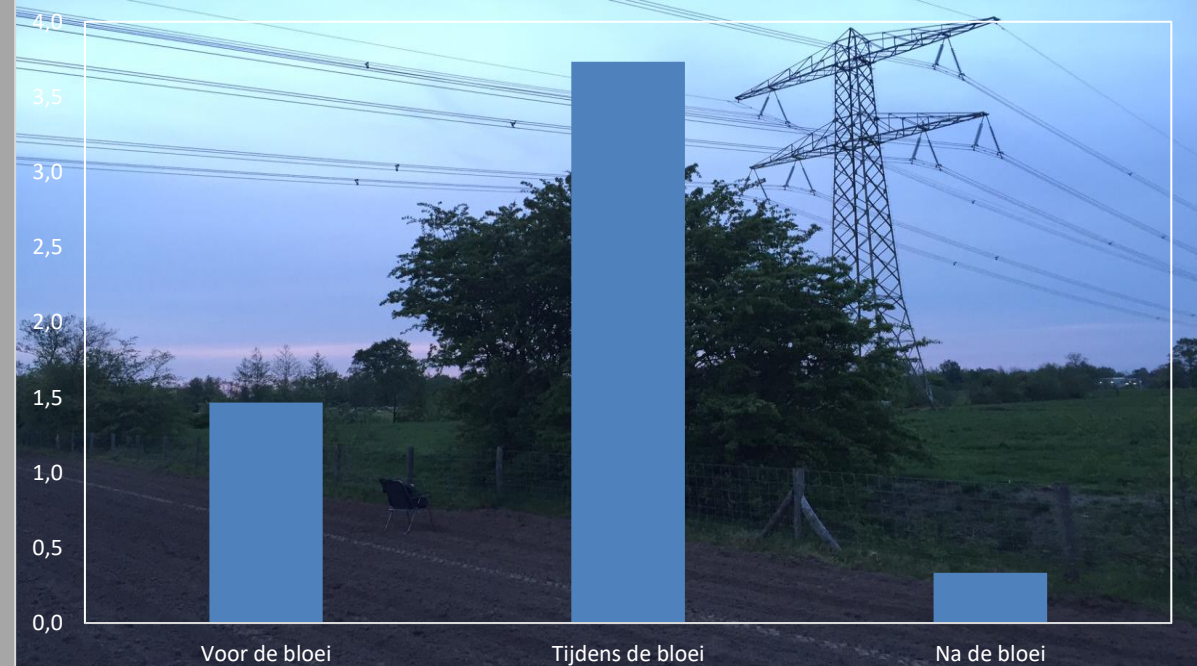
Kerk met
kolonie

Ruimtelijk patroon van gezenderde grootoorvleermuizen, kolonie in de kerk van Sumar. Bewegingen van 7 individuen gevolgd (data A&W – zomer 2019)

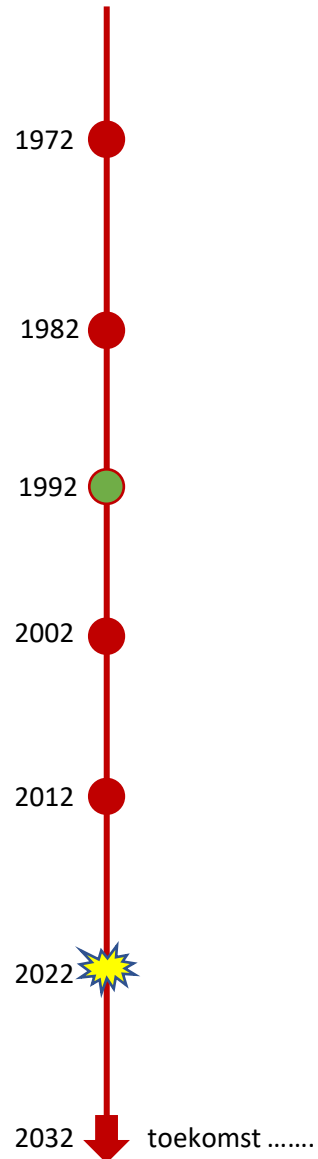
- duidelijke hotspots in het coulisselandschap
- bloeiende Meidoorns zijn populair

Gemiddeld aantal vleermuis passages (bron A&W)

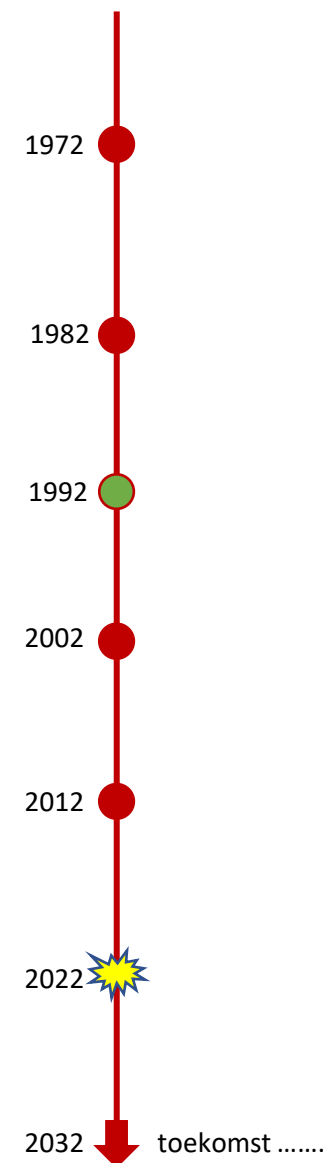
Kunnen we vooruit kijken?

- Het casco staat als een huis! Daarmee is het niet klaar het huis vergt onderhoud en aankleding (habitatkwaliteit)
- Het beheer van landschapselementen is op veel fronten effectief. Niettemin is er gericht aandacht nodig voor specifieke biodiversiteit (schrale wallen, bijzondere groeiplaatsen), bloeiers en ouderdom. Hoe ouder, hoe
- Investeer in strategische afstemming van beheer (kap) en aanplant, zeker in deze tijd. Stem af met gemeenten – past mooi bij Aanvalsplan Landschap
- Deze tijd geeft veel onzekerheid maar biedt ook grote nieuwe kansen aan de NFW.....

Kunnen we vooruit kijken?

- Klimaatopgaven
 - Temperatuurbuffering in het coulisselandschap
 - Vorm van 'boslandbouw'
- Wateropgaven
 - Aanvullen grondwatervoorraden zandgronden
 - Schoon drinkwater (Noardburgum)
 - Waterberging
- Streekeigen natuur versterken – monitoren.
- Sluit naadloos aan op aantrekkelijk coulisselandschap
- Op euro's zetten in gebiedsofferte - mooie bijverdienste melkveehouderij

An aerial photograph of a lush green agricultural landscape. The scene features several large, vibrant green fields separated by narrow strips of trees and shrubs. A dirt road or path winds through the fields, and a small, circular pond is visible in the lower right corner. The overall atmosphere is peaceful and rural.

Wat denkt de boer ervan?

Dank voor uw aandacht!